Oplæg om bæredygtig sikkerhedspolitik, MS-fredsbevægelse 28/10 2026

Af Steen Folke

Organisationen 'NEJ til Oprustning – JA til Bæredygtig Sikkerhedspolitik' blev stiftet d. 6. april 2022 af 60 mennesker ved et møde her i salen. Det var 6 uger efter Ruslands militære angreb på Ukraine. Navnet er jo ikke det mest mundrette. Men vi lagde vægt på at gå imod den massive oprustning, som allerede tegnede sig, og samtidig mere positivt at udvikle et begreb om bæredygtig sikkerhedspolitik, der omfatter meget mere end de militære aspekter af sikkerheden.

Dette som en fornyelse af den eksisterende, men marginale fredsbevægelse. Vi har stor respekt for pacifistiske holdninger, som sikkert også er repræsenteret her i salen, men vi mener ikke uviljen mod militær og krig, som vi deler, kan stå alene.

Grundlæggende har vi støttet at levere militært udstyr til Ukraines forsvarskamp, Men vi har løbende kritiseret, at hverken den danske regering eller andre EU-lande har taget diplomatiske initiativer. Banen er overladt til præsident Trump, som gradvis tydeligere og tydeligere har taget Ruslands parti.

I særdeleshed har vi kritiseret de danske regeringer under Mette Frederiksens krigeriske ledelse for at basere sin støtte til Ukraine på en komplet urealistisk forestilling om, at det er muligt at smide Rusland ud af Ukraine. Det kommer desværre ikke til at ske. Det er skidt at basere politik på ønsketænkning. Der er stærkt brug for forhandlinger med europæisk deltagelse.

Senest har Finlands præsident Stubb og Norges statsminister Støre – efter samtale med Ukraines præsident Zelenskyj – tilladt sig at have en telefonsamtale med præsident Putin, hvilket statsminister Frederiksen straks har taget afstand fra. Det er meget sigende for de regeringer, Mette Frederiksen har stået i spidsen for. Zelenskyj har omvendt takket de to.

Trump er skyld i, at Danmark siden 2022 er gået fra at bruge 1,3% af BNP til først 2%, og i dag 3,5% og på længere sigt 5%, inklusive relaterede investeringer i infrastruktur. Men det er krigen i Ukraine, der har gødet jordbunden for at få store dele af befolkningen med på denne massive oprustning. Frygten for at russerne kommer breder sig, selv om det er ganske usandsynligt, at det nogensinde sker.

For 5 år siden var de danske udgifter til militæret lidt større end udviklingsbistanden. I dag er de 5 gange så store, og forskellen bliver endnu større de næste år. Det er lige akkurat lykkedes at fastholde 0,7% af BNI til udviklingsbistand, men bistanden gives nu udtrykkeligt på en måde, der varetager danske – og især det danske erhvervslivs - interesser. Hertil kommer, at Ukraine nu i særklasse er den største modtager af dansk

udviklingsbistand. Det er for så vidt fint nok, men ikke når denne bistand tages fra det, der skulle gå til de fattige lande i det globale syd.

Med den store oprustning indgår Danmark i et samlet våbenkapløb mellem de vestlige lande og Rusland – og Kina. Det bidrager ikke til øget sikkerhed, tværtimod. Læg hertil invitationen til USA til at etablere militære baser på de tre jyske flyvestationer og senest invitationen til at nyopføre to amerikanske baser i Grønland.

På baserne i Danmark har myndighederne ikke ret til at inspicere amerikanske fly, fx for at se, om de medbringer atomvåben. Og aftalen om Grønland indeholder et afsnit, som giver USA mulighed for at inddrage Grønland i Trumps atomare stjernekrigsprojekt, Golden Dome. Det kan for alvor rykke den geopolitiske balance mellem USA, Rusland og Kina. Alt dette øger hverken danskernes eller grønlændernes sikkerhed, tværtimod.

I og med at vi har støttet, at Danmark sender militært udstyr til Ukraine, har vi jo givet tilsagn om en vis militær oprustning og til, at et militær beklageligvis er en nødvendighed på vore breddegrader. Det er selvfølgelig ikke ukontroversielt i forhold til en fredsbevægelse. Men i forhold til Mellemfolkeligt Samvirkes initiativ er det modsætningsvis kontroversielt, fordi MS ikke kan og vil vende sig mod oprustningen som sådan, men pege på behovet for at gå andre veje.

I mine øjne indebærer forslaget om at give 5% af militærudgifterne til andre glimrende fredelige formål en slags accept af de 95% til militæret. Det er vi nødt til at diskutere, som det skete ved det første møde – og som jeg gjorde ved et møde i MS's bestyrelse tidligere i år. Også i den forbindelse må vi drøfte, hvorvidt den fredsbevægelse vi prøver at revitalisere, skal være MS's eller mere selvstændig.

Jeg er sådan set overbevist om, at MS på ingen måde ønsker at sidde på bevægelsen. Men det rejser så spørgsmålet, om målet om de 5% nødvendigvis skal være centralt for en kampagne. Det kan nok være velegnet for en MS-kampagne, men har måske ikke nok kritisk kant for en fredsbevægelse.

Men vi har i en række artikler og i vores to pamfletter fra 2023 og 2026 - som nogen af jer har læst – udviklet et begreb om bæredygtig sikkerhedspolitik, der efter min opfattelse flugter fint med MS's værdier og mål. Det kan alt sammen findes på vores hjemmeside, nejtiloprustning.dk.

Der er tre hoveddimensioner i vores definition af begrebet, nemlig for det første, at sikkerhed skal være fælles for begge parter i en konflikt. For det andet, at den globale klima- og biodiversitetskrise er den allerstørste sikkerhedspolitiske trussel mod os alle. For det tredje, at den accelererende globale ulighed er årsag til utallige konflikter, hvoraf nogle udvikler sig til oprør og krig.

Lad mig uddybe lidt:

Det var den tidligere svenske statsminister Olof Palme, der som formand for en FN-kommission i 1982 – midt under den kolde krig – understregede nødvendigheden af, at sikkerhed skal være fælles (jeg citerer): "Nationer og befolkninger kan kun føle sig sikre, når deres modparter føler sig sikre". Det var kontroversielt dengang og er det stadig i dag. Hvis man peger på, at også Rusland har legitime sikkerhedspolitiske interesser, bliver man karakteriseret som Putin-elsker. Men Rusland har oplevet et ekspanderende NATO og føler sig truet, selv om vi i Vesten hævder kun at have fredelige hensigter. De USA-anførte krige i Afghanistan, Irak og Libyen viser dog noget andet.

Klima- og biodiversitetskrisen er jo i den grad vores ansvar. Det er de rige lande i det globale nord, der med vores levevis og rovdrift på ressourcer har skabt problemerne. Men det er de fattige lande i det globale syd, der bærer konsekvenserne af klimaforandringerne i form af hyppigere tørke, oversvømmelser, jorderosion m.m.

Den globale ulighed er øget – økonomisk, socialt og politisk. Gabet mellem rige og fattige er vokset både globalt og internt i de fleste lande, heriblandt Danmark.

Hvis vi vil udvikle en bæredygtig sikkerhedspolitik, så bliver vi nødt til at inkorporere disse tre dimensioner. FN's verdensmål fra 2015 indeholder mange anvisninger, der også er relevante for en bæredygtig sikkerhedspolitik. Men som bekendt går det ret skidt med at realisere dem.

Hvis vi ser snævrere på den militære side af sikkerhedspolitikken, så går det jo heller ikke særlig godt. En særligt bekymrende del handler om atomvåben. De russiske ledere har igen og igen ganske uansvarligt truet med at bruge atomvåben i Ukraine. Og både USA, Rusland og Kina er i gang med at modernisere deres atomvåben, både de strategiske og de mindre, såkaldt taktiske – på størrelse med Hiroshima-bomben eller mindre – som kan bruges i en krig som den i Ukraine.

Samtidig er alle de aftaler om begrænsning af atomvåben, som blev indgået mellem USA og Sovjetunionen under den kolde krig nu afskaffet, senest New Start 2 aftalen om strategiske atomvåben, der udløb i starten af 2026. Den og de øvrige aftaler medførte også større gensidig transparens og mindskede risikoen for, at misforståelser kunne udløse en atomkrig. Men de er altså en saga blot. Der er i den grad brug for at genoplive sådanne aftaler, men udsigterne hertil er ikke lyse.

Den voksende tvivl om USA's atomparaply fik i marts 2026 præsident Macron til til at invitere en række europæiske lande ind under den franske 'Force de Frappe' atomparaply. Det sagde Danmark og fem andre europæiske lande ja tak til.

Denne udvikling stiller på ny spørgsmål ved den erklærede danske politik om ikke at ville have atomvåben i fredstid. Samtidig indebærer den en uønsket de facto spredning af atomvåben i modstrid med den stadig eksisterende FN-baserede ikke-spredningsaftale (NPT).

Danmark har som de øvrige NATO-lande og dem, der har atomvåben, nægtet at tilslutte sig FN's traktat fra 2017 om forbud mod atomvåben (TPNW), som her i 2026 har tilslutning fra knap halvdelen af verdens lande.

Læg hertil, at Danmark er med i en alliance, der som en del af sin strategi har muligt førstebrug af atomvåben, altså at besvare et konventionelt angreb med atomvåben. Hvor mange i den danske befolkning er mon egentlig klar over det? I mine øjne vil det være en forbrydelse mod menneskeheden.

Verden har i den grad brug for nedrustning i stedet for oprustning, ikke kun på det atomare område. Men der findes alternativer til besiddelse af atomvåben. Størstedelen af verdens lande – 115 af 193 – har besluttet at indgå i atomvåbenfrie zoner.

De omfatter hele Afrika, Latinamerika, Centralasien, Sydøstasien og det sydlige Stillehav. De har bundet sig til ikke at udvikle, producere, eje, transportere eller opbevare atomvåben. Danmark kunne gøre det samme – gerne sammen med de øvrige nordiske lande.

Men det er næppe foreneligt med et medlemskab af NATO. Når man vil arbejde for at styrke en fredsbevægelse i Danmark, bliver man nødt til at diskutere holdningen til det danske NATO-medlemskab. Men i NEJ til Oprustning – JA til Bæredygtig Sikkerhedspolitik har vi med vilje undladt at formulere en klar holdning til dette spørgsmål. Det samme vil jeg anbefale i denne sammenhæng.

Men vi har været særdeles kritiske over for den danske deltagelse i NATO-landenes krige i Afghanistan, Irak og Libyen. Og vi har peget på, at NATOs ekspansion i Østeuropa er i modstrid med løfter givet ved slutningen af den kolde krig og har givet reelle bekymringer i Rusland. Jeg selv mener personligt, at NATO burde have været opløst, da Warszawa-pagten blev opløst efter afslutningen af den kolde krig.

Omvendt kan jeg godt forstå, at de baltiske lande, Estland, Letland og Litauen, er glade for at være medlemmer af NATO. Selv om den russiske trussel mod disse lande overdrives som led i den psykologiske krigsførelse, så kan vi ikke udelukke, at Rusland gennemfører en mindre militær aktion – fx med et erklæret formål om at støtte de store russiske mindretal i disse lande.

Det er dog ganske usandsynligt, at Rusland vil foretage en invasion som i Ukraine. NATO-landene – ikke blot USA men også de europæiske - er overlegne på alle konventionelle militære områder, blot ikke på atomvåben.

Og så er der spørgsmålet: Hvis ikke NATO, hvad så? Vi har foreslået (jeg citerer fra 2023 pamfletten s. 43): "at vi i Danmark med udgangspunkt i medlemskabet af NATO og EU arbejder for en konsekvent defensiv sikkerhedspolitik. At Danmark som medlem af NATO aktivt modarbejder indsatser, der sår tvivl om NATO's defensive mission, og modvirker at NATO opfattes som USA's forlængede arm. Og at vi i Danmark inden for eller uden for NATO på sigt arbejder for et nordisk sikkerhedspolitisk fællesskab".

I dag er det takket være præsident Trump mindre oplagt, hvad NATO står for, og i hvilken grad USA er med. Det er for tidligt at sige, hvor den europæiske del af samarbejdet bevæger sig hen, bortset fra at der er igangsat en massiv europæisk oprustning. Men jeg vil altså anbefale, at en fornyet fredsbevægelse undlader at have en klar holdning for eller imod NATO-medlemskabet. Det vil let kunne splitte foretagendet.

Vi mener, at Danmark skal udvikle et rent defensivt forsvar, som ikke truer nogen andre nationer. Med SVM-regeringen er det gået hastigt i den modsatte retning. I efteråret 2025 vedtog den, hvad regeringen selv kaldte et paradigmeskift. Nu blev det besluttet at anskaffe langtrækkende missiler, der kan nå til Moskva. Det er selvsagt en væsentlig eskalering i konflikten med Rusland.

I vores artikler og pamfletter har vi gjort en del ud af de konflikter og krige, der foregår i andre dele af verden. I den fra i år har vi gjort særligt meget ud af udviklingen i Afrika, ikke kun krigene og klimakrisen, men også den dynamiske udvikling der foregår i mange afrikanske lande, anført af unge, der har fået nok af de eliter, der alt for mange steder har siddet på flæsket og regeret autokratisk. Der er brug for, at både Danmark og EU støtter op bag de unges bevægelser og gør op med den ny-koloniale tilgang, som for længe har karakteriseret relationerne mellem de tidligere kolonier og Europa.

En særlig konflikt, som vi næppe undgår at drøfte, er Israels folkemorderiske krig i Gaza og undertrykkelsen af palæstinenserne på Vestbredden. Her har vores egen regering svigtet fatalt. Tidligt sidste år afholdt vi i NEJ til Oprustning – JA til Bæredygtig Sikkerhedspolitik et møde herom i dette lokale med 150 deltagere.

Som bekendt eksisterer der på dette område en stærk og aktivistisk bevægelse, i meget høj grad drevet af unge både med etnisk dansk og palæstinensisk baggrund. Det er jo også en slags fredsbevægelse. Vi må drøfte, hvilken rolle en fornyet, bredere fredsbevægelse kan spille, og hvordan vi kan samarbejde med dem.

Der eksisterer også i forvejen et samarbejde mellem de eksisterende forskellige mindre fredsorganisationer i Danmark, kaldet Fredssamarbejdet, som holder månedlige online-møde til koordinering af møder og aktiviteter. Og der findes en Nordisk Fredsalliance, der holder årlige møder på skift i de nordiske lande. Næste år bliver mødet i Helsingør på Den internationale Højskole.

I vores pamfletter er der en lang række konkrete forslag til, hvad en fredsbevægelse kan gøre for at vende udviklingen i en mere fredelig og bæredygtig retning. Dem har jeg ikke haft tid til at komme ind på. Men jeg håber de kan give lidt inspiration til den fornyede fredsbevægelse, som Mellemfolkeligt Samvirke gerne vil være fødselshjælper for.